

Σκηνοθεσία: Γιώργος Κωνσταντίνου
Σκηνικά-κοστούμια: Ερση Δρίνη
Μουσική: Ιόλη Ρώσσιου
Φωτισμοί: Τάσος Δαηλίδης
Βοηθός σκηνοθέτη: Μαρίνα Χατζηγιάννου
Βοηθός σκηνογράφος: Στέλλα Ρότσιου
Βοηθός φωτιστή: Ευστάθιος Φρούσσοσ
Οργάνωση παραγωγής: Στέλλα Ρότσιου

Διανομή με σειρά εμφάνισης:

Γιώργος Κωνσταντίνου	Προκόπης Κολαούζος
Γιάννης Καραμφίλης	Γιάννης
Μαριάννα Παπασάββα	Ριρή
Μιχάλης Γούναρης	Παντελής
Χρυσάνθος Καγιάς	Θανάσης
Δημήτρης Μορφακίδης	Πάνος
Ευσταθία Λιάλιου	Λένα Δέρβου
Νίκος Κολοβός	Άλεξ Βρανάς
Ιριγένεια Δεληγιαννίδη	Ασπασία Καλαντζή
Δέσποινα Γιαννοπούλου	Νινόν Καλαντζή
Δημήτρης Παπιόπουλος	Στασινός
Νίκος Καπέλιος	Ο Κουρέας
Μαρίνα Χατζηγιάννου	Ντορούλα
Νάσια Γεωργίου	Κα Κάσταλη
Ευανθία Σωφρονίδου	Η Καμαριέρα
Γιάννης Τσιακμάκης	Ο Καμαριέρης
Γιάννης Τσάτσαρης	Ο Υπηρέτης
Χρήστος Παπαδημητρίου	Άνταμ

Συμμετέχει επίσης ο Στέλιος Καλλιστράτης.

Μεταξύ α' & β' μέρους διάλειμμα 10'.

Ημερομηνία πρώτης παράστασης
Τετάρτη 17 Απριλίου
Θέατρο
Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών

Σπύρος Μελάς Ο μπαμπάς εκπαιδεύεται

Σημείωμα σκηνοθέτη

Κι ο σκηνοθέτης, στην προκειμένη περίπτωση εγώ, χαιρέται που χτίζει μια απολαυστική ιστορία, και που, αν δεν ήταν από τις σπάνιες περιπτώσεις, θα την έλεγα διαχρονική.

Σπάνια, γιατί λίγες ιστορίες αναφέρονται στη στοργή πατέρα προς τον γιο του. Συνήθως, η μητέρα είναι η ηρωίδα της ζωής. Ο Σπύρος Μελάς το τόλμησε, το ένιωσε ίσως, και σκιαγράφησε έναν πατέρα με τόσο βαθιά αισθήματα.

Ανέφερα το έργο σαν διαχρονικό γιατί, κακά τα ψέματα, από αρχαιότατων χρόνων, που λένε, ο πατέρας αγαπούσε και προστάτευε τα παιδιά του. Όμως εδώ ο ήρωας, ο Προκόπης, παραμερίζει τα δικά του συμφέροντα, την ύπαρξη και τη ζωή του ακόμα για την αγάπη που έχει στον γιο του.

Το πρωτότυπο; Δεν προσφέρει αυτή την αγάπη βαρύνδουπα και μελοδραματικά. Η αφέλεια, η αγαθοσύνη και ο αυθορμητισμός του, η τσαπατσουλιά του να δείξει το βαθύ του αίσθημα, γίνεται τόσο διασκεδαστικό, και βγάζει τόσο γέλιο, που πραγματικά σου ανοίγει την ψυχή.

Είμαι τυχερός για άλλη μια φορά που παρουσιάζομαι στο Κρατικό Θέατρο, μετά τον «Κατά φαντασίαν ασθενή». Κι αυτή τη φορά και ως σκηνοθέτης.

Είμαι ηθοποιός. Κι αυτοί που σκηνοθετώ είναι ηθοποιοί. Τους αγαπώ και τους εμπιστεύομαι. Είμαστε ομάδα. Έχουμε έναν κοινό στόχο. Να κάνουμε, και νομίζω ότι το έχουμε πετύχει μέχρι τώρα, μια παράσταση άξια του θεάτρου που μας εμπιστεύθηκε, του εμπυχωτή του Κρατικού Θεάτρου αυτού του τόπου, του Καλλιτεχνικού του Διευθυντή, και του κόσμου που θα έρθει να μας δει και να μας εμπιστευτεί.

Ευχαριστώ.

Γιώργος Κωνσταντίνου

Ο Σπύρος Μελάς για το πώς γράφτηκε το έργο

Στο μεταξύ των μαθημάτων, ένα περιστατικό ήρθε να με βγάλει για λίγο από την ακαδημαϊκή ασχολία του καθηγητή και να με ξαναφέρει στη δραματουργική προσπάθεια. Ο Λογοθετίδης, η Αλίκη κι ο Κώστας Μουσουρής συγκρότησαν θίασο κι άρχισαν να δουλεύουν σ' ένα καλοκαιρινό θέατρο. Ήταν σε αναζήτηση κωμωδίας και με ρώτησαν –καλοί φίλοι και οι τρεις– αν θα μπορούσα να τους βοηθήσω, να τους δώσω μία κωμωδία, που να ταιριάζει στην τριάδα τους. Δεν είχα δοκιμάσει το είδος και δεν ήμουν σίγουρος για το τι θα μπορούσα να κάμω. Τους υποσχέθηκα, όμως, ότι θα προσπαθούσα. Και στο τέλος πρόσθεσα στ' αστεία:

«Αν θέλετε όμως, να είσατε βέβαιοι, γιατί δεν μας παίρνει και ο καιρός, κλείστε με στο υπόγειο του θεάτρου σας και μην μ' αφήσετε να βγω πριν να τελειώσω».

Το αστείο γίνθηκε πραγματικότητα. Μ' έκλεισαν αμέσως από την άλλη μέρα στο δροσερό υπόγειο του θεάτρου. Και κάθε πράξη, κάθε σκηνή σχεδόν που τελείωνε, την έδινα επάνω κι έκαναν δοκιμές.

Υπαγόρευα σε ταχύτατο ρυθμό το κείμενο. Είχα μπροστά στα μάτια μου τον ήρωα, τον Προκόπη Κολαούζο, στο ολοζώντανο πρότυπο ενός ταβερνιάρη, στην παραλία του Μανίνα, στον Πειραιά, του Προκόπη Παπαγεωργίου: η ιστορία με τον γιο του ήταν δική μου επινόηση, γιατί θέλησα με αυτή την κωμωδία να ολοκληρώσω και να τερματίσω το «κοινωνικό» μου θέατρο με κατά μέτωπον σατιρική επίθεση εναντίον της αθηναϊκής κοινωνίας του μεσοπολέμου. [...]

Η επιτυχία ήταν τέτοια, ώστε το έργο να παιχθεί όλη την καλοκαιρινή περίοδο και όλη τη χειμερινή του θιάσου και να περάσουν από αυτό, από την ερμηνεία του κυριότερου ρόλου του «μπαμπά», οι καλύτεροι Έλληνες κωμικοί, μετά τον Λογοθετίδη που είχε θρίαμβο, ο Νέζερ και μετά τον Νέζερ ο Κυριακός. Και [...] δυο μεγάλοι από τους ξένους κωμικούς, ο πολωνός Κουρνακόβιτς και ο ρουμάνος Μαξιμίλιαν.

Σπύρος Μελάς, «Ο μπαμπάς εκπαιδεύεται» στο: 50 Χρόνια θέατρο, Φέξη, Αθήνα 1960.

«Ο Μπαμπάς εκπαιδεύεται» Ένα έργο σταθμός

Ο «Μπαμπάς εκπαιδεύεται» αποτελεί έναν σταθμό στη θεατρική και πνευματική σταδιοδρομία του Σπύρου Μελά. [...]

«Κωμωδία ηθών» ονόμασε [...] ο Σπύρος Μελάς το τελευταίο του έργο. Μα δεν είναι μόνο αυτό. Είναι και κωμωδία χαρακτήρα: κλείνει μέσα του έναν θαυμαστό τύπο πατέρα, σπαρταριστό από ζωντάνια και αμεσότητα, αιώνια αληθινό. Βέβαια, ο τύπος αυτός είναι γνησιότατα λαϊκός. Αλλά μπορούσε να γίνει αλλιώς; Κάπου έπρεπε να ανήκει κοινωνικά κι αυτός ο πατέρας, όπως κάθε άνθρωπος. Ωστόσο δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι ο πατέρας αυτός είναι πέρα για πέρα λαϊκός. Ο πατέρας αυτός, που αντιπροσωπεύει το «ένα» του έργου, το καθ' αυτό δυναμικό του στοιχείο –και στατικός είναι κι ο ίδιος ο γιος του, κι ας έχει τη μαγία της... αεροστατικής ανύψωσης, κι ας νομίζει πως στοιβάζει τη μια κατάκτηση πάνω στην άλλη– είναι η πιο χτυπητή, η πιο ηρωική εξατομίκευση της τεράστιας και απρόσωπης αυτής δύναμης του λαού. [...]

Στον πατέρα αυτόν κορυφώνεται ο ανθρωπισμός κι ο λυρισμός του συγγραφέα. Αν ο ανθρωπισμός του εκδηλώνεται κι αρνητικά στο έργο, με το σαρκαστικό βέτο που τινάζει κατάμουτρα στα επιχρυσωμένα ανθρωπάκια, στον πατέρα αυτόν παίρνει όλη την έκταση της μεγάλης κατάφασης, της πιο γνήσιας δημιουργίας. Αλλά ποτέ ίσως δεν εκφράστηκε κι ο λυρισμός του πλαστικά με τόσο ευγένεια, με τόσο αυτοσυγκράτηση και αμεσότητα. [...]

Ο λυρισμός όμως της έκφρασης δεν φτάνει τον λυρισμό της πράξης. Πόση ευγλωττία και πάθος σε αυτή! Είναι τέτοιο το πνεύμα της αυτοθυσίας, που πηγάζει από το πατρικό φίλτρο του, ώστε μ' όλο τον σκεπτικισμό του γερού λαϊκού ενστίκτου του, που δεν λαθεύει ποτέ στα είδη των ανθρώπων, που ξέρει πόσο ακατάλυτες είναι κάποιες ανθρώπινες διαφορές, αποφασίζει να «γδυθεί» τα ρούχα και τον εαυτό του για να ντυθεί και να γίνει κι αυτός σαν τους «άλλους». Μα και πόσο αυθορμητισμός και ειλικρίνεια στις απότομες του μεταπτώσεις κάθε φορά που βλέπει την ευτυχία του παιδιού του να κινδυνεύει να θρυμματιστεί.

Δεν είναι διόλου παράξενο αν μια τόσο δυνατή θεατρική σύλληψη σαν το «Ο μπαμπάς εκπαιδεύεται» που, σύμφωνα με παλιά αγαπημένη του συνήθεια, της έδωσε ο συγγραφέας όλο τον καιρό να ωριμάσει, άνετα χύθηκε μέσα σε μια άρτια τεχνική φόρμα. [...] Εδώ η τεχνική είναι τόσο συνυφασμένη με την πλοκή του έργου, ώστε καταντάει ανεπαίσθητη, για νη μην πω ανύπαρκτη – χαρακτηρισμό που θα τον θεωρούσα σαν τον μεγαλύτερο έπαινο. Ουσία και φόρμα έχουν την ίδια ανάσα κι επάνω σ' αυτή ρυθμίζεται η προσοχή και το ενδιαφέρον του θεατή. Ποιο είναι το μυστικό αυτής της επιτυχίας; Απλούστατα: η μεγάλη λιτότητα, γέννημα κι αυτή της πνευματικής και τεχνικής ωριμότητας του συγγραφέα, που κατακτήθηκε ιδιαίτερα με ένα καθαυτό εσωτερικό μέσο, την απόλυτη εμπάθυση του θέματος και την αχαλάρωτη προσήλωση σε αυτό, και με ένα άλλο ακόμη, μάλλον εξωτερικό ή καλύτερα εποπτικό, το αμίλητο κινήγημα του περιττού. Κι όμως ούτε ο μύθος είναι πρωτόγνωρος, ούτε οι επικουρικές μηχανορραφίες από τις πιο πρόχειρες. Υπάρχουν εκεί μέσα επιχειρηματικές κομπίνες και οικογενειακά εμβρόνλια που έχουν δεθεί και που ξεσκεπάζονται σιγά σιγά με σπάνια αριστοτεχνικότητα.

Ανάλογη είναι και η γραφή, μια από τις πιο λιτές και άμεσες, από τις πιο νευρώδεις και σφιχτοδεμένες, που παρουσίασε ο Σπύρος Μελάς, ο ακαταπόνητος αυτός σκαλιστής της φράσης... όσο για τον διάλογο, είναι γεμάτος ευρήματα, χάρμα δροσιάς και ζωντάνια. [...]

Νομίζω ότι ο διάλογος του «Ο μπαμπάς εκπαιδεύεται» είναι ο αρτιότερος που έγραψε ο Σπύρος Μελάς. [...] Εδώ ο λαϊκός διάλογος, όχι πια μόνο στην καθαρά εκφραστικότητα του, επιβάλλεται απόλυτα με τη φυσικότητά του. [...]

Οπωσδήποτε αν ο Σπύρος Μελάς χάρισε στην ελληνική σκηνή με το «Ο μπαμπάς εκπαιδεύεται» ένα από τα αρτιότερα έργα της, στην ελληνική κοινωνία έδωσε ένα σωτήριο μάθημα και μια σοβαρή και έγκαιρη προειδοποίηση.

Γιάννης Οικονομίδης «Ένα θεατρικό κήρυγμα υγείας και αλήθειας», *Ελληνικά Γράμματα*, 1935.
 Πηγή: Σπύρος Μελάς, *50 Χρόνια θέατρο*, ό.π.

ΚΟΒΕ
 ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
 ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού
 Πολιτισμός & Αθλητισμός
 Ένωση Γενναίων Πολιτών

Χορηγοί Επικοινωνίας

EPT EPT3 ΠΙΟΝΤΙΚΙ ONLINE THEATRE MEDIA SOUP 100 ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

clickatlife.gr naftemporiki.gr biscotto biscotto.gr iq mycampus.gr

Livemedia.gr εξώστης Ερωτικός culture now.gr in2life.gr Ω3

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ epilogos

Με την υποστήριξη

TV 100 E 100 m 01 01 ZITOS

«Ο μπαμπάς εκπαιδεύεται» στο ΚΘΒΕ

Θεατρική περίοδος 1979-1980
Κλιμάκιο Ανατολικής Μακεδονίας
Πρώτη παράσταση: 29/12/1979, Θέατρο Ορφέας, Σέρρες

Σκηνοθεσία: Πάνος Παπαϊωάννου
Σκηνικά-κοστούμια: Γιάννης Κύρου

Διανομή με σειρά εμφάνισης
Γιάννης Ματτύς (Παντελής, Κουρέας, Γιατρός Α'), Κώστας Σαντάς (Θανάσης, Ναύτης, Καμαριέρης Α', Ντορίς), Διονύσης Παγουλάτος (Προκόπης), Νίκος Βεργίδης (Πάνος, Καμαριέρης Β', Στρατηγός), Γιάννης Καλαντζόπουλος (Γιάννης), Χρήστος Βάσσης (Εργάτης, Γιατρός Β', Κορ Σγουρός), Βαρβάρα Λαζαρίδου (Ριρή), Αννέτα Μολύβα (Λένα, Κα Σγουρού), Ελεάνα Απέργη (Ασπασία), Κώστας Καραγιώργης (Άλεξ), Αγγέλα Φουντουκή (Νινόν, Κα Καστάλη).

Η παράσταση παρουσιάστηκε στην Κεντρική Σκηνή της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, από 3 έως 6 Ιανουαρίου 1980. Περιόδευσε, επίσης, από 9 Ιανουαρίου έως 29 Φεβρουαρίου 1980.

Σημ. Η πρώτη παραγωγή του Θεάτρου Ανατολικής Μακεδονίας.

Θεατρική περίοδος 2002-2003
Συμπαγωγή του ΚΘΒΕ με τον Δήμο Νεάπολης
Πρώτη παράσταση: 10/1/2003, Δημοτικό Θέατρο Νεάπολης, Θεσσαλονίκη

Σκηνοθεσία: Γιώργος Κιουρτσίδης
Μουσική επιμέλεια: Γιώργος Κιουρτσίδης
Σκηνικά-κοστούμια: Άννα-Μαρία Αγγελίδη
Φωτισμοί: Σταύρος Στρατίδης
Βοηθός σκηνογράφου: Αθηνά Πουρέα

Διανομή με σειρά εμφάνισης
Διονύσης Καλός (Προκόπης), Σοφία Λάππου (Ασπασία Καλαντζή), Γιώργος Κώτσος (Γιάννης), Χρήστος Παπαστεργίου (Άλεξ, Θανάσης), Μαρία Αλβανού (Λένα), Νίκος Παναγιωτίδης (Άγγελος Καρέλης), Βασίλης Σεϊμένης (Βαγγέλης, Μεθυσμένος, Καμαριέρης, Κορ Τσάλας), Βίκυ Κανάκη (Νινόν), Θόδωρος Τεκνετσιδής (Παντελής, Κουρέας), Γιάννης Βρανάς (Στρατηγός Στανιός), Κυριακή Ιωσηφίδου / Γιωρένα Δούμα (Δωρούλα).

Συμμετείχαν επίσης: Αγγέλα Χατζηβασιλείου, Στέλιος Πανούσης, Δημήτρης Αϊναλής, Γεωργία Λαμπίδου, Χρήστος Μιχαηλίδης, Ελένη Γκουμπαντσά, Δημήτρης Νετκίδης.

Πηγή: Αρχείο ΚΘΒΕ

Η σταδιοδρομία του «Μπαμπά εκπαιδεύεται»

Ο «Μπαμπάς εκπαιδεύεται» που ανεβάζει τώρα η Εθνική μας Σκηνή, θεωρείται –και όχι άδικα– το πιο τυχερό από τα θεατρικά μου έργα. Πραγματικά καμιά νεοελληνική κωμωδία δεν είχε ως τα σήμερα τόση επιτυχία και στο εσωτερικό και στο εξωτερικό του τόπου. Δεν παίχτηκε ολάκερο έναν χρόνο στην Αθήνα μόνο, αλλάζοντας ηθοποιούς στο πρόσωπο του πρωταγωνιστή (Λογοθετίδης, Νέζερ, Κυριακός), αλλά και στις επαρχίες, όπου επί χρόνια ήτανε και είναι στο πρόγραμμα των καλλιτεχνικών περιοδεϊών πολλών θιάσων. Η πρώτη απ' αυτές τις καλλιτεχνικές περιοδείες που είχε θριαμβευτική επιτυχία με τον «Μπαμπά εκπαιδεύεται», έγινε από τον θίασο της Μαρίας Κοτοπούλη – αυτή όμως στην Αίγυπτο. Όταν δόθηκε η πρώτη του στην Αλεξάνδρεια, οι εφημερίδες γράψανε ότι «από την εποχή του θεάτρου Ζιζίνα (ήταν η πιο δοξασμένη θεατρική εποχή της Αλεξάνδρεια) είχε να ιδή το θέατρο τόσον κόσμο και τόσο διαλεχτό».

Η σταδιοδρομία του «Μπαμπά» στο εξωτερικό είναι αληθινά εκπληκτική. Το Εθνικό Θέατρο της Πολωνίας (Πόλσκυ Τεάτρ) ανέβασε την κωμωδία στη Σκηνή της Βαρσοβίας, κατά μετάφραση του καθηγητή (αρχαιολόγου και δεινού ελληνιστή) του Πανεπιστημίου της Κρακοβίας Καζίμερο Μπούλα. Πρέπει να σημειωθεί ότι έγινε δεκτή σαν εναρκτήριο έργο της χειμερινής περιόδου 1937, ψηφισθείσα πρώτη μεταξύ δεκαεννέα έργων διαφόρων συγγραφέων άλλων εθνών. Η υποδοχή της από μέρους της κριτικής ήταν ευμενέστατη. Ο δε επίτιμος πρότανης του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας, Ταδέος Ζελίνσκυ, εδημοσίευσε κρίση, που παραλληλίζει τον «Μπαμπά εκπαιδεύεται» με τα έργα του Αριστοφάνη.

Η κωμωδία εδόθει με τον τίτλο «Παπανικολούζος», γιατί το Κολαούζος -και κατόπιν Κόλας- δεν μπορούσε να ακουσθεί, επειδή τότε πρεσβευτής της Ελλάδος στη Βαρσοβία ήταν ο κ. Κόλας... Το πρόσωπο του Προκόπη Κολαούζου επεδύθη ο Κουρνακόβιτς, ένας από τους καλύτερους κωμικούς του πολωνικού θεάτρου, που έδωσε στο παίξιμό του τη νότα της «οδυνηρής κωμικότητας». Ο «Μπαμπά» κράτησε το πρόγραμμα τα δύο τρίτα της χειμερινής περιόδου. Και παίχτηκε σε πολλές σκηνές των επαρχιών, όπως του Άβουφ, της Βίλνας, της Κατοβίτσας κ.α.

Η επιτυχία του «Μπαμπά» στη Ρουμανία ήταν ακόμη μεγαλύτερη. Το έργο ανέβηκε με τον τίτλο «Πάπα σε λουστρουέστε» («Ο Μπαμπάς βερνικάνεται») από τον θίασο Στουρτζα-Μαξιμίλιαν-Στόριν, μεταφρασμένο από μια ελληνίδα κυρία του Γαλασιού, πολύ δυνατή στη ρουμανική γλώσσα και φιλολογία, θεωρήθηκε όμως και μεταφέρθηκε στη γλώσσα της σκηνής από τον ίδιο τον Μαξιμίλιαν, έναν από τους πιο δυνατούς κωμικούς του Ρουμανικού θεάτρου. Το έργο κράτησε το πρόγραμμα ολόκληρη περίοδο. Και δόθηκε, όταν πήγα στο Βουκουρέστι, σ' επίσημη πανηγυρική παράσταση, όπου είχε προσκληθεί και το διπλωματικό σώμα και όπου μου προσεφέρθη αργυρή δάφνη με αναμνηστική πλάκα. Η κριτική επί κεφαλής του δραματικού ποιητή και διευθυντή του Εθνικού Ρουμανικού Θεάτρου Βίκτορα Ευθιμίου, υποδέχτηκε το έργο με εγκώμια, ο δε Μαξιμίλιαν, ο εσαρκώσας τον Προκόπη Κολαούζο, είπε από σκηνής ότι σ' όλη του τη μακρά καλλιτεχνική σταδιοδρομία δεν είχε παίξει ωραιότερο κωμικό ρόλο.

Στο Ελσίνκι, το Εθνικό Θέατρο της Φινλανδίας, ο «Μπαμπάς» παίχτηκε σε μετάφραση φιλοτεχνημένη από την κυρία Σλερ, σύζυγον του γραμματέως του τότε προέδρου της Δημοκρατίας. Η κυρία Σλερ, που είναι ελληνίδα, κόρη του αιμνήστου Κωνσταντίνου Χατζόπουλου, το είχε ανεβάσει με μεγάλη φροντίδα. Η κριτική στάθηκε και σ' αυτή τη χώρα ευμενέστατη. Τέλος ο «Μπαμπάς» δόθηκε στο δημοτικό θέατρο της Κωνσταντινούπολης, τη «Νταρούλ Μπενταγύ», σε

καλή τουρκική μετάφραση, θεωρημένη από τον διευθυντή του δημοτικού θιάσου. Η επιτυχία του στάθηκε μεγάλη.

Ο «Μπαμπάς εκπαιδεύεται» γράφτηκε στο υπόγειο του Θεάτρου Μουσούρη – Αλικής, υπαγορευμένος στον γραφέα του θιάσου, τον Ιούλιο ενός ζεστού καλοκαιριού. Ο θίασος το έπαιρνε, το μάθαινε και το δοκίμαζε πράξη με πράξη...

Ο μύθος είναι, στα μέρη του, παρμένος από το πραγματικό. Και ο κύριος τύπος εμπευσμένος από έναν ταβερνιάρη, στα καρβουνάρικα, στην ακτή Μανίνα, που τον λέγανε Προκόπη Παπαευαγγερίου. Όταν το έργο παίχτηκε για πρώτη φορά, στον Πειραιά, ο Παπαευαγγερίου αναγνώρισε, ως ένα σημείο τον εαυτό του. [...]

Πάντως ο Παπαευαγγερίου δεν έζησε ολοκληρωμένη την περιπέτεια του «Μπαμπά», μ' όλο που είχε γιο σπουδαγμένο. Για το νόημα του έργου δεν έχω να πω τίποτα: Μιλάει μονάχο του – και αλίμονο αν ήταν διαφορετικά.

Σπύρος Μελάς
της Ακαδημίας Αθηνών

Αναδημοσίευση από το πρόγραμμα της παράστασης *Ο μπαμπάς εκπαιδεύεται*, Εθνικό Θέατρο, 1954-1955.

Σπύρος Μελάς

(Ναύπακτος 1882 - Αθήνα 1966)

Δημοσιογράφος, θεατρικός συγγραφέας, πεζογράφος, κριτικός και ακαδημαϊκός. Μετά τον θάνατο του πατέρα του, ο οποίος υπηρετούσε ως πταισματοδίκης στη Ναύπακτο, ο Μελάς, παιδί ακόμη, εγκαταστάθηκε στον Πειραιά. Τελείωσε εκεί το Γυμνάσιο και στη συνέχεια γράφτηκε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας. Σύντομα όμως εγκατέλειψε τις σπουδές για να ασχοληθεί με τη δημοσιογραφία και τη λογοτεχνία.

Παράλληλα και κατά διαστήματα υπήρξε και σκηνοθέτης, ηθοποιός, ιστορικός, καθηγητής δραματολογίας και διευθυντής δύο αξιόλογων λογοτεχνικών περιοδικών, της *Ιδέας* (1933-34) και της *Ελληνικής Δημοσιογραφίας* (1948-54).

Ο Μελάς είναι μία από τις πιο παραγωγικές φυσιογνωμίες των ελληνικών γραμμάτων. Η πολυμορφη δραστηριότητά του και η μακρόχρονη θητεία του στον πνευματικό κόσμο της εποχής του για πενήντα και πλέον χρόνια, συνέτεινε στο να αποκτήσει θαυμαστές και επικριτές, αν και όλοι φαίνεται να συμφωνούν πάνω στο θέμα της λογοτεχνικής του ιδιοφρίας.

Ο μισός και πλέον αιώνας που καλύπτει η πνευματική δραστηριότητα του Μελά είναι εποχή μεγάλου ιδεολογικού και πολιτικού αναβρασμού για την Ελλάδα. Ιδεολογικά για ένα μεγάλο διάστημα ο Μελάς έκλινε προς την πλευρά των προοδευτικών και ριζοσπαστικών. Πρώιμα, γύρω στο 1910, αναμίχθηκε στη σοσιαλιστική κίνηση, ενώ μετέπειτα παρουσιάστηκε ως βενιζελικός. Ωστόσο, αργότερα, η ιδεολογική τοποθέτηση του λογοτεχνικού περιοδικού *Ιδέα*, που εξέδωσε μαζί με άλλους ο Μελάς το 1933, ενώ συμφωνεί με τη «φιλονεοελληνική» ιδεολογία της εποχής, δείχνει τη σαφή «δεοκρατική» και αντιμαρξιστική τοποθέτησή του (όπως του Θεοτοκά και άλλων συναργατών). Το 1935 εκλέχτηκε ακαδημαϊκός και έκτοτε ιδεολογικά φαίνεται να συμπορεύεται με το εκάστοτε κατεστημένο. Η ιδεολογική αυτή αστάθεια του έγινε και μία από τις αιτίες για την εχθρική στάση πολλών διανοούμενων εναντίον του.

Ως δημοσιογράφος ο Μελάς συνεργάστηκε με τις περισσότερες εφημερίδες της εποχής του, άλλοτε ως αρχισυντάκτης και άλλοτε ως χρονογράφος ή ανταποκριτής. Στις συνεργασίες του αυτές, εκτός από το όνομά του χρησιμοποίησε και διάφορα ψευδώνυμα, όπως: Δον Κιχώτης, Γκρ, Γνωστός, Φορτούνιο κ.ά. Με την ιδιότητα του ανταποκριτή επισκέφθηκε, για σχετικά μικρά χρονικά διαστήματα, πολλές χώρες της Ευρώπης, την Αίγυπτο και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Τις εμπειρίες του αυτές δημοσίευσε αργότερα σε τύπο ταξιδιωτικών εντυπώσεων *Από τα ταξίδια μου* (χ.χ.) και *Αμερική* (1952).

Ο Μελάς, επίσης, αναγνωρίστηκε ως πολεμικός ανταποκριτής. Οι ανταποκρίσεις που έστειλε στην εφημερίδα *Νέα Ημέρα* από το μέτωπο των Βαλκανικών Πολέμων, όπου υπηρετούσε ως λοχίας, έχουν αφήσει εποχή. Τις ανταποκρίσεις αυτές τις δημοσίευσε αμέσως μετά σε βιβλίο με τίτλο *Πολεμικές σελίδες* (1913). Σε βιβλία συγκέντρωσε

και δημοσίευσε και μερικά από τα χρονογραφήματά του: *Σφουρίγματα* (1913) και *Κουβέντες του Φορτούνιου* (1936).

Το θέατρο απασχόλησε τον Μελά ως θεατρικό συγγραφέα, ηθοποιό και σκηνοθέτη. Τα πιο γνωστά θεατρικά του έργα είναι τα εξής: *Ο γιος του Ίσκιου* (1907, εκδ. 1908), *Το κόκκινο πουκάμισο* (1908), *Το χαλασμένο σπίτι* (1909), *Το άσπρο και το μαύρο* (1913), *Μια νύχτα μια ζωή* (1924), *Ο Ιούδας* (1934, εκδ. 1935), *Παπαφλέσσας* (1934 παραπ. 1937) και οι κωμωδίες *Ο Ρουμής*, *η Κουμπή και τα κουμπιά* (1936) και *Ο μπαμπάς εκπαιδεύεται* (1935, εκδ. 1939). Τη δεκαετία του 1940 συνεχίζει με ένα καινούργιο ξέσπασμα θεατρικής δημιουργίας με τα έργα: *Πίσω στη γη* (1942), *Μέθοδος των τριών* (1943), *Αργυροί γάμοι* (1943), *Έρωτας μαστροχολαστής* (1944), *Βουβές αγάπες* (1945). Και τελευταία συμπληρώνει αυτή την εντυπωσιακή παραγωγή με δύο ακόμη έργα: *Ο βασιλιάς και ο σκύλος* (1953) και *Ρήγας Βελεστινλής* (1962). Αυτό που διακρίνει τα περισσότερα έργα του Μελά, που δέχτηκαν έντονες επιδράσεις του Νίτσε και του Ίψεν, είναι η οικονομία της έκφρασης, η σκηνική λιτότητα και ο κοινωνικός προσανατολισμός του περιεχομένου, που συνήθως αποδίδεται ρεαλιστικά.

Εξαιρετική είναι η συμβολή του Μελά στο θέατρο και ως σκηνοθέτη. Το 1925 συνέβαλε στην ίδρυση του Θεάτρου Τέχνης, όπου ανέβασε μία σειρά από ξένα και ελληνικά έργα, τα οποία ήταν γνωστά ως πρωτοποριακά για τις αντίστοιχες εποχές τους. [...] Ο Μελάς εξομολογείται στο αυτοβιογραφικό του έργο *50 Χρόνια Θέατρο* (1960), πως ένωσε την ανάγκη να εγκαταλείψει τον αυτοσχεδιασμό και να μάθει την τέχνη του πεπατημένου σκηνοθέτη. Για την εκπλήρωση της επιθυμίας του αυτής, το 1928 κατάφερε να πάει στο Παρίσι, όπου φοίτησε στα εργαστήρια σκηνοθεσίας διαφόρων θεάτρων. Με την επιστροφή του, ίδρυσε το 1929, μαζί με τη Μαρίκα Κοτοπούλη και τον Δημήτρη Μυράτ την Ελευθερή Σκηνή, όπου συνέχισε να ανεβάζει έργα παλαιότερων ή πρωτοποριακών συγγραφέων. [...]

Το 1935 ανέλαβε την καλλιτεχνική διεύθυνση και τη σκηνοθεσία των παραστάσεων του Καινούργιου Θεάτρου της Αλικής και του Κώστα Μουσούρη. Τα έργα που ανέβασε ο Μελάς μεταξύ 1924 και 1936 ανανέωσαν αισθητά το αθηναϊκό ρεπερτόριο.

Εκτός από μερικά ποιήματα, που δημοσίευσε τα πρώιμα χρόνια και σποραδικά διηγήματα (μερικά περιλαμβάνει η συλλογή *Πεγυδάλ* [1961]), τον Μελά απασχόλησε μετά το 1930 η μυθιστορηματική ιστοριογραφία και βιογραφία. Στο είδος αυτό έχει γράψει μερικές από τις γλαφυρότερες σελίδες της ελληνικής πεζογραφίας πάνω σε ήρωες και γεγονότα.

Χ.Δ. Γουνελάς «Σπύρος Μελάς» στο: *Παγκόσμιο βιογραφικό λεξικό*, τ. 6, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1990.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ
Θωμάς Τρικούκης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Σωτήρης Χατζάκης

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ
Άννα Σταυρακοπούλου

ΜΕΛΗ
Τζένη Αρσένη
Καίτη Ιμπροχώρη
Άννα Η. Ιωακειμίδου
Γιώργος Σώχος
Γιάννης Χρυσούλης

ΚΘΒΕ
ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού

Το ΚΘΒΕ εποπτεύεται και επιχορηγείται από το Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμού & Αθλητισμού
Το ΚΘΒΕ είναι μέλος της Ένωσης των Θεάτρων της Ευρώπης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

Οδηγός σκηνής: Μαρλέν Βερσιούρεν
Μηχανικό σκηνής: Αλέξανδρος Αυγερινός, Νίκος Τσίγκος
Χειριστής κονσόλας φωτισμού: Ευστάθιος Φρούσσος
Χειριστής κονσόλας ήχου: Βαγγέλης Καρκαλίνης
Φροντιστές: Νίκος Συμεωνίδης, Παναγιώτης Ροβινσών
Ενδύτρια: Κωνσταντίνα Μαντζούκα
Κατασκευές σκηνικών & κοστούμιών: Εργαστήρια ΚΘΒΕ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΠΕΡΙΟΔΕΙΩΝ
ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: Βούλα Γεωργιάδου

ΤΜΗΜΑ ΣΚΗΝΩΝ & ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ

Προϊστάμενος: Στέλιος Τζολόπουλος
ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ ΓΡΑΦΕΙΩΝ: **Ηλεκτρολόγων:** Τάσος Δαηλίδης | **Ηχητικών:** Γιάννης Αμπατζόγλου | **Φροντιστών-κατασκευών φροντιστηριακού υλικού:** Νίκος Συμεωνίδης | **Σκηνογραφικών εργαστηρίων:** Ζαχαρίας Παπαδόπουλος | **Ραπτριών:** Ζωή Βλάχου | **Εργατών σκηνής-οδηγών:** Χάρης Πασχαλίδης

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΣΕΩΝ & ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Προϊσταμένη: Ελπίδα Βιάννη
Επιμέλεια προγράμματος: Αιμιλία Καρακόκκινου
Γραφιστική επιμέλεια: Σταύρος Καραναγλής

Φωτογραφίες δοκιμών: Γιώργος Χρυσοχιδής
Παραγωγή εντύπου: Λιθογραφία Αντωνιάδης-Ψαράς

ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

θεατρική περίοδος 2012-2013

Ο μπαμπάς εκπαιδεύεται

ΚΘΒΕ
ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού & Αθλητισμού